

İlim ve Sanat Sevgisi

“İşk imiş her ne var âlemde
İlim bir kıl ü kâl imiş ancak”
(Fuzûlî)

Ledünnî ilim ve hakiki sevgi adlı eserinde Davud el-Kayseri şöyle anlatıyor; ilim, su gibidir. Nasıl hayatın ve canlılığın kaynağı su ise, ilim de bütün varlığın kaynağıdır. Allah, varlığı ilmiyle yaratmıştır. Hayatın ve varlıkların sırrı ilimde çözülmüştür. Bu sırta vakıf olmak için Hızır gibi bu hayat suyundan içmek gerekir. İnsanı, hem ruhen, hem de bedenen ölümsüz kılan şey, hayat suyudur yani ilimdir. Dolayısıyla Hakk'ı, hakkıyla sevebilmek için evvela ilim gereklidir.

Davud el-Kayserî'ye göre, sevgi bilginin neticesidir. Dolayısıyla bilgi, sevgiden daha öncelikli ve önemlidir. Allah'ı sevmek demek, O'nu hakkıyla bilmek ve gereği gibi kulluk etmek demektir. Kişi bilmeden tanıyamaz, tanıyamadan sevemez. İnsan-ı kâmil olma yolculuğunda en başta tanımak gerekir ve tanımanın başı ilimdir.

Büyük bilgiler zahir ilimlerden başlamadan batınî ilimlere (ilm-i ledün) ulaşamayacağını belirtmişlerdir. İnsan-ı kâmil olmak için önce bilmek gerekir. Marifetullah için kâinattaki sırlara ulaşmak amacıyla öncelikli iş kâinatı tanımaktan geçer ve hayret ile makamda yükselme başlar. Sufiye göre 'varlık' ile halleşmeli ki kendisini saklayan örtülerden, perdelerden sıyrılınsın.¹ İbn Sînâ için kemal, bilmektir. Bu nedenle aşk kavramı basit bir duygu durumu değil, bir tür bilme halidir. Çünkü bilmeyen, sevemez. Tecelliye mazhar olanlarda ışık tek başına yeterli olmaz, tek başına ilim de olmaz. Bu doğru bilgiyi/hakiki özü elde ettirmez. Yine İbn Sînâ'ya göre Tanrı, bilinen iken, irfani olarak müşahede edilendir.² Fuzûlî'nin meşhur, “ışık imiş her ne âlemde / ilm bir kîylü kâl imiş ancak” beyti, ilmin gereksiz olduğundan değil aşka ilimle ulaşılabilirliğinden bahseder.

İnsan kendi anlamını belirlemek için içinde yaşadığı gerçekliğin ya da gerçekliklerin tezahürü/tecellisi olup olmadığı konusunda oldukça duyarlıdır. Bu tezahür Tanrı gibi mutlak bir gerçeklik olabileceği gibi var olanlardan başka herhangi bir ideal gerçeklik de olabilir.³ Beşerî akıl (aklı-ı heyulânî) kâinat ile irtibat kurabilmek için iç ve dış duyularını devreye sokar. Anlatıldığına göre meşhur Davud heykelinin heykeltıraşı Michelangelo Buonarroti heykelini üç yılda tamamlamış. Bu süreçte kendinden geçmiş, zayıflamış, bitkin düşmüş. (1501-1504) Eserini tamamladığında ayakta kalırları artık ayağına yapışmış. Üç yıl kendinden geçme süreci yaşamış ve bittiğinde canlanmasını beklemiştir. Ancak önemli olan nokta bu ilim ve yaratıcı sevgisine ulaşma süreci tek başına yürüyecek bir yolun çok üstünde gayret gerektirir. Usulsüz hiçbir şey olmaz. Mantık, nazari düşüncenin yoluyken tezkiye keşfin anahtarındır. Sanat da tarih boyunca insanı kemale erdirmek için farklı vesileler olarak görülmüştür. Sanatçılar eserlerine kendilerini adanmış ve sonuçta kâinattaki varlıklar seviyesine asla çıkamadıklarını görünce hayret denizinde çırpınmışlar. Şiir için de aynı durum geçerlidir. Hayret ile şiir

¹ İhsan Fazlıoğlu, *Fuzuli ne demek istedi?*, İstanbul: Ketebe Yay., Aralık 2020, s.63

² Fazlıoğlu, a.g.e., s.83-84

³ Fazlıoğlu, a.g.e., s.106

dökülür şairin kaleminden ve ilimsiz şiir lezzet vermemektedir. İnsan aldığı ilim ile O'nun var olan sanatını fitratına uygun olarak farklı şekillerde ortaya çıkarır. Kimi şiir yazar, kimi resm eder.

Sonuç olarak genel bir değerlendirme yapacak olursak; İlim, Rabbimizi tanımakla beraber kendimizi de tanımakla başlar. İnsan kendini tanıdıkça yaratıcının Sâni ismiyle müşerref olur. Çünkü Allah'ın sanatı sevgisi ile tezahür eder. Allah ilmiyle bilinir, sanatıyla tanınır. İlimsiz sanat, sanatsız da ilim gerçek tanımayı getirmez ve sevgi kemale ermemektedir. Bizler bundan dolayıdır ki, ilim ile Allah'ı öğrenir ve bize duyduğu sevgiyi anlarız. Anladıkça sevgimiz artar. Sevgimiz arttıkça ibadet, hal, ahlak ve inancımız ilerler. İnsan da güzel ahlakı ile sevilir ve övülür, örnek olur. Peygamberimiz Hz. Muhammet, bir kişiyle konuşmasına şahit olup Müslüman olan sahabiler buna örnektir. O'nu en iyi tanıyan Efendimiz, hiç şüphesiz O'nu en çok seven ve aynı zamanda kudretinden de en çok havf duyardır. Fâtır Suresi 28. ayette buyurulan, 'Allah'tan en çok âlimler korkar' ayetindeki korku manası, müfessirlere göre kudretine şahit olmakta yüceliğini idrak etmek olarak yorumlanır.

İstifade Edilen Kaynaklar:

- İhsan Fazlıoğlu, Fuzûlî Ne Demek İstedi ?, Ketebe Yay., İst. 2020.
- Davud el-Kayserî, Ledünnî İlim ve Hakiki Sevgi, Kurtuba Yay., 2009.
- Mehmet Kaplan, Sevgi ve İlim, Dergah Yay., İst. 2014.
- <https://kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/F%C3%A2t%C4%B1r-suresi/3687/27-28-ayet-tefsiri>